

TDK'nin kılavuzuna göre noktalama işaretlerinin kullanımı.

استخدام علامات التنقيط حسب دليل مجمع اللغة التركية .

1. NOKTA (.)

Noktalama işaretleri arasında en eski ve en çok bilinen işaret noktadır. Tamamlanmış cümlelerin sonuna konulur. Temel görevi bir cümle bittiğini gösterir. Nokta ayrıca:

توضع علامة النقطة في نهاية الجملة

1. Bazı kısaltmaların sonuna konur:

توضع في نهاية بعض الاختصارات

Dr. (doktor), Prof. (profesör)...

2. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur:

توضع بعد الأرقام للإعلام عن الترتيب (أي تحويل الأرقام إلى أرقام ترتيبية)

3. (üçüncü), 15. (on beşinci)

3. Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur:

3, 4 ve 7. maddeler

4. Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur:

توضع بعد الأحرف والأرقام لتظهر البنود المكتوبة

1. A.

5. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل الفصل بين ارقام اليوم والشهر والسنة عند كتابة التواريخ

29.5.1453

6. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل الفصل بين ارقام التي تعبر عن الساعات والدقائق عند كتابة الوقت

Tren 09.15'te kalktı.

7. Kitap, dergi vb.nin künyelerinin sonuna konur:

توضع في نهاية المصادر منها الكتب والمجلات وما شابه من مصدر علمية

Agâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, TDK Yayınları, Ankara, 1960.

8. Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur:

توضع بين الارقام التي تتألف من اربعة خانات او اكثر بين كل ثلاثة ارقام لتسهيل قراءة الرقم.

1.000, 326.197.300

2. VİRGÜL (,)

1. Noktadan sonra en çok kullanılan noktalama işareti virgüldür. Temel görevi birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarını ayırmaktır.

توضع بين الكلمات او مجموعات الكلمات ذات نفس الوظيفة التي تأتي متتابعة بعد بعضها البعض:

Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.

Virgül, metin içinde çok önemli bir yere sahiptir. Yanlış kullanılması durumunda yanlış anlam doğurur. Örneğin bir haberde yanlış kullanılarak anlam kaymasına yol açtığı takdirde düzeltme yayımlanmasına bile sebep olabildiğini Türkiye basın tarihinde görüyoruz.

Virgöl...

1. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل التفريق بين الجمل المتسلسلة:

Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller

Umduk, bekledik, düşündük.

توقعنا, انتظرنا, وفكرنا.

2. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur:

توضع من اجل تحديد الفاعل الذي يأتي بعيداً عن الفعل في الجمل الطويلة.

Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

3. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur:

توضع في بداية ونهاية الكلمات او الجمل الاعتراضية من اجل تمييزها ضمن الجملة الاصلية.

Zemin bu kadar koyu bir kırmızıya dönüşünce, bir an için de olsa, belirginliğini yitiriverdi sivilceleri. (Elif Şafak)

4. Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur:

Akşam, yine akşam, yine akşam,

Göllerde bu dem bir kamyş olsam! (Ahmet Haşim)

5. Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur:

توضع بعد الجمل المقتبسة من كلام احد ما اذا لم يوضع القول ضمن اقواس.

Adana'ya yarın gideceğim, dedi.

Aç karnına sigara içmekle hiç de iyi etmiyorsun, dedi. (Necati Cumalı)

6. Konuşma çizgisinden sonraki alıntı cümlesinin bitimine konur:

توضع عند نهاية الجملة المقتبسة بعد اشارة التحدث:

– Bu akşam Datça’ya gidiyor musunuz, diye sordu.

7. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey’e,

– Bu anahtar köşkü de açar, dedi. (Ömer Seyfettin)

8. Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren “hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette” gibi kelimelerden sonra konur:

Hayhay, memnun oluruz.

9. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır. (Halit Ziya Uşaklıgil)

10. Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur:

توضع بعد الكلمات المستخدمة من اجل الخطاب:

Sayın Başkan,

Efendiler,

Sevgili Kardeşim,

11. Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır:

38,6 (otuz sekiz tam, onda altı)

12. Özne olarak kullanıldıklarında bu, şu, o zamirlerinden sonra konur:

Bu, benim gibi yazarlar için hiç kolay olmaz.

13. Kitap, dergi vb.nin künyelerinde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur:

Falih Rıfkı ATAY, Tuna Kıyıları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938.

14. Yazarın soyadı önce yazılmışsa soyadından sonra da virgül konur:

ERGİN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Ankara, 1958.

UYARI: Metin içinde ve, veya, yahut, ya ... ya bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.

UYARI: Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz: Hem gider hem ağlar

UYARI: Metin içinde zarf fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaz: Yemekte bir karara varıp arkadaşına bakarak konuştu.

UYARI: Şart ekinden sonra virgül konmaz: Aklın yatarsa karar verirsin.

UYARI: Metin içinde -ınca/-ince anlamıyla zarf fiil görevinde kullanılan mı /mi ekinden sonra virgül konmaz.

3. NOKTALI VİRGÜL (;)

TDK'ye göre noktalı virgölün kullanımı şöyle:

1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل الفصل بين الانواع تاو المجموعات التي تم الفصل بينهما بواسطة الفاصلة ضمن الجملة:

Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; Ankara, Londra, Bakü.

Erkek çocuklara Muhammed, Ubeyde, Seccad, Abdülrahman; kız çocukları ise Zeynep, Sara, Meryem adları verilir.

2. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل التفريق بين الجمل المتسلسلة التي تم الفصل بين عناصرها بواسطة الفاصلة:

At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır. (Atasözü)

Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırmak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.

3. İkiden fazla eş değer öğeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenen sonra noktalı virgül konabilir.

Yeni usul şiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu. (Yahya Kemal Beyatlı)

Nijat Özön'nün Büyük Yazım Kılavuzu'ndaki açıklamayı da eklemek faydalı olabilir. Buna göre noktalı virgül önceki tümceye “ancak, fakat, çünkü, ve, ne var ki, bu nedenle, bununla birlikte” gibi bağlaçlarla bağlanan tümcenin başına konur. Örneğin:

Dönüşte bir kez daha uğradı; fakat bulamadım.

Cumhuriyet Yayınları'na göre noktalı virgül bağlaçların yerine kullanılır:

Seni arayacaktım; (ama) zaman bulamadım.

A. Rıdvan Bülbül'e göre de noktalı virgül en çok içindeki sözcükler virgülle ayrılmış olan ve anlamca birbirine bağlı cümlecikleri ayırmakta kullanılır. Bir cümlenin hükmünden ayrılan ve “ancak, fakat, lakin, şu kadar ki, bununla beraber” gibi sözlerle başlayan cümleyi ayırmaya yarar. Noktalı virgül olan yerleri okurken, virgülden daha çok, noktadan daha az durulur.

Noktalı virgülü kullanmak virgülden daha zordur. Yani daha çok söz bilgisi ister; bundan yoksun olan bir kimse, noktalı virgülü her zaman yerinde kullanamaz.

Keyfi olarak noktalı virgölün yerine virgül, virgölün yerine de noktalı virgül konulmamalıdır. Aksi takdirde, bu işaretlerin değerleri ortadan kalkar.

4. İKİ NOKTA (:)

İki nokta işareti, bir açıklama ile ilgilidir. Yazıda okuyucunun dikkati, daha sonra gelecek olan açıklamaya, söze veya örneklere çekilir.

İki noktanın kullanımı, virgül ve noktalı virgül ile karıştırılmamalı. Noktalı virgül, daha çok anlam ve yapıca ilgili cümleleri birbirini bağlar. İki nokta ise cümleleri birbirine bağlamaz.

İki noktanın ardından gelen cümle, bir açıklama niteliğinde olmalıdır. Örneğin: “Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim. (Faliş Rıfkı Atay)”

*** Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlelerin sonuna konur:**

توضع في نهاية الجملة التي سيتم ضرب مثال عنها او اعطاء مثال عنها.

Milli edebiyat akımının temsilcilerinden bir kısmını sıralayalım: Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Ziya Gökalp.

*** Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlelerin sonuna konur:**

توضع في نهاية الجملة التي سيتم اعطاء توضيح عنها.

Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.

استند هذا القرار الحكم الأكثر منطقياً وهو التالي:

1. Ses bilgisinde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır:

تستخدم لظهار الحرف الصوتي الطويل في علم الصوتيات

a:ile, ka:til, usu:le, i:cat.

2. Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur.

3. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

توضع في نهاية التعبير الذي يأتي قبل قسم الكلام في الاعمال او الاثار الادبية

– Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?

Ziraatçı sayar:

– Yulaf, pancar, zerzevat, tütün... (Falih Rıfkı Atay)

4. Genel ağ adreslerinde kullanılır:

تستخدم في عناوين الشبكات العامة (الانترنت)

<https://www.tdk.gov.tr>

5. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır:

تستخدم بدلاً من إشارة الضرب في الرياضيات

$$56:8=7$$

$$100:2= 50$$

UYARI: İki noktadan sonra gelen ifade, cümle niteliği taşıyorsa, ilk harf büyük yazılır.

5. ÜÇ NOKTA (...)

1. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

توضع في نهاية الجملة التي لم يكتمل المعنى بها:

Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülü veriyordu da bu yanı... (Tarık Buğra)

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

توضع بمكان الكلمات التي تعبر ذات تعبير قاسي او التي لم يرد القائل الافصاح عنها (قولها) لأي سبب اخر.

Arabacı B...'a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

3. Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur:

توضع في مكان الكلمات التي لم يتم اخذها من بداية الاقتباسات او في وسطها او في اخرها.

... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı... (Tarık Buğra)

4. Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur:

توضع في مكان تم قطع الكلام فيه من اجل اتاحة الفرصة للقارئ من اجل اتمام المعنى من خياله او من اجل اضافة قة التعبير:

Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! (Faruk Nafiz Çamlıbel)

5. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

توضع من اجل تقوية التعبير اثناء النداء والتهاتف

Koca Yusuf... Koca Yusuf, be!..

6. Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.

تستخدم في المحادثات التي تكون غير كافية او في الاجابات الناقصة او الغير كاملة

— Kimsin?

— Yusuf...

— Hangi Yusuf?

— ...

UYARI: Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

6. SORU İŞARETİ (?)

1. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:

توضع في نهاية الجمل التي تحتوي على لاحقة استفهام او اداة استفهام:

Ne zaman hayallerimize kavuşacağız?

2. Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:

توضع في نهاية الجمل التي تفيد السؤال ولكن لم تتضمن اداة او لاحقة استفهام:

Hoca odaya giren öğrenciye bakarak:

Adınız?

3. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyile karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır:

يتم استخدامه للمكان والتاريخ والمواقف غير المعروفة او غير مؤكدة او المشكوك

Yunus Emre (1240?-1320)

UYARI: Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur.

7. ÜNLEM İŞARETİ (!)

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur:

توضع في نهاية الجمل التي تعبر عن الفرح, او الفخر, او الالم, او الخوف او الدهشة وغيرها من المشاعر:

Hava ne kadar da sıcak!

Aşk olsun!

Ne kadar akıllı adamlar var!

Vah vah!

2. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

توضع بعد عبارات النداء او الخطاب او التحذير:

(نداء) (Atatürk) İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!

3. Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:

Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.

UYARI: Ünlemden sonra üç nokta yerine iki nokta koymak yeterlidir.

8. KISA ÇİZGİ (-)

1. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:

توضع في نهاية السطر عند تقسيم الكلمة التي لم تتسع في السطر الى قسمين:

Soğuktan mı titriyor-

dum.

2. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır:

توضع في بداية ونهاية الجمل او العبارات الاعتراضية ضمن الجملة وتكتب ملاصقة للكلمة:

Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu. (Ömer Seyfettin)

3. Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır:

تستخدم للفصل بين جذر الكلمات والاضافات التي تضاف اليها:

al-ış, dur-ak vb.

4. Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır:

تستخدم لإظهار جذر الفعل وهيئته:

al-, dur- vb.

5. İsim yapma eklerinin başına, fiil yapma eklerinin başına ve sonuna konur:

توضع في بداية لواحق اشتقاق الاسماء كما توضع في بداية ونهاية لواحق اشتقاق الافعال:

-ak, -den vb.

6. Heceleri göstermek için kullanılır:

تستخدم من اجل اظهار المقاطع الصوتية

a-raş-tır-ma

7. Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır:

09.30-10.30, Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması vb.

8. Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır:

تستخدم كإشارة الطرح في الرياضيات:

50-20=30

9. Sıfırdan küçük değerleri göstermek için kullanılır:

تستخدم لاطهار القيم التي تكون اصغر من الصفر:

-2 °C

UYARI: Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz: On on beş yıl.

9. UZUN ÇİZGİ (—)

1. Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna “konuşma çizgisi” de denir.

تستخدم لاطهار المحادثات التي تبدأ في بداية السطر في الروايات. ويطلق عليها ايضا اسم شرطة المحادثة:

Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:

- Eski şehri gezdin mi?
- Rothschild'in evine gittin mi?
- Goethe'nin evini gezdin mi? (Ahmet Haşım)

UYARI: Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

10. EĞİK ÇİZGİ (/)

1. Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur:

توضع بين ابیات الشعر عند كتابتها الى جانب بعضها البعض:

Akın var / Güneşe akın! /Güneşi zapt edeceğiz / Güneşin zaptı yakın! (Nazım Hikmet)

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur:

عند كتابة العنوان توضع بين رقم البيت ورقم البناء كما توضع بين اسم الحي واسم المدينة:

No.: 8 /2 Şehitkamil/ Gaziantep

3. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

توضع من اجل التفريق بين الايام والاشهر والسنوات عند كتابة التواريخ:

12/10/1949, 11/IX/1324 vb.

4. Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır:

تستخدم من اجل اظهار الاشكال المختلفة للواحق في علم اللغة:

-a /-e, -an /-en vb.

5. Genel ağ adreslerinde kullanılır:

تستخدم في عناوين الشبكات العامة:

<http://tdk.gov.tr>

6. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır:

تستخدم كأشارة القسمة في الرياضيات؟

$$80/2=40$$

7. Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır:

g/sn (gram/saniye)

11. TERS EĞİK ÇİZGİ (\)

Bilişim uygulamalarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır.

C:\Belgelerim\Journo Haber Metinleri\Noktalama_Isaretleri.txt

12. TIRNAK İŞARETİ (“ ”) علامات الاقتباس

1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır:

الكلمات المنقولة من شخص اخر او من مؤلف اخر توضع بين علامات الاقتباس:

Bakınız, şair vatanı ne güzel tarif ediyor:

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.”

2. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır:

الكلمات الخاصة التي يراد تسليط الضوء عليها بشكل اكبر توضع بين علامات الاقتباس:

Yeni bir “barış taarruzu” başladı.

3. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır:

توضع عناوين الكتب والمؤلفات المذكورة ضمن الجملة داخل علامات الاقتباس:

Bugün öğrenciler “Kendi Gök Kubbemiz” adlı şiiri incelediler.

4. Bilimsel çalışmalarda künye verilirken makale adları tırnak içinde yazılır:

Atasoy, Faysal Okan. “Noktalama işaretlerinin tarihi.” *Turkish Studies* 5.2 (2010): 823-860.

UYARI: Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır:

“İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!” diyorlar. (Yahya Kemal Beyatlı)

UYARI: Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitap ve dergi adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın eğik yazıyla dizilerek de gösterilebilir:

UYARI: Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz.

13. TEK TIRNAK İŞARETİ (‘ ’)

Tırnak içinde verilen cümlelerin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için kullanılır:

Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.

14. DENDEN İŞARETİ (“ ”)

Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin, söz gruplarının ve sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır:

تستخدم لمنع اعادة كتابة الكلمات المكررة ضمن مجموعة واحدة او اذا وردت الكلمة نفسها مرة اخرى تحت الكلمة السابقة:

- a. Etken fiil
- b. Edilgen “
- c. Dönüşlü “
- ç. İşteş “

15. YAY AYRAÇ ()

1. Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlelerin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır. Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur:

تستخدم من اجل المعلومات الاضافية التي تبقى خارج الجملة والجمال التي تتم معنى الجملة:

Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç)

2. Özel veya cins isme ait ek, ayraçtan önce yazılır:

المعلومات العائدة لاسم خاص او اسم جنس توضع ضمن قوسين:

Yunus Emre'nin (1240?-1320)...

3. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

تستخدم من اجل اظهار وضعية او حركة الاشخاص الذين يتكلمون في السيناريو او على المسرح:

İhtiyar – (Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşıyor.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın... (Reşat Nuri Güntekin)

4. Alıntılarının aktarıldığı eseri, yazarı veya künye bilgilerini göstermek için kullanılır:

تستخدم من اجل اظهار معلومات بطاقة او كاتب او اسم الكتاب الذي تم اخذ الاقتباس من:

Kıyametler koparmak neydi ey bülbül, nedir derdin? (Mehmet Akif Ersoy)

5. Alıntılarda, alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir:

Söyleşi yaptığımız kişi, “Elbette bu dediğiniz doğrudur (...) Sonuçta o bölgeyi görmüştüm” dedi.

6. Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır:

Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.

7. Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır:

496 (?) yılında doğan Fuzuli...

8. Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayracı konur:

1) A)

16. KÖŞELİ AYRAÇ ([])

1. Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır:

Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum’da yazmıştır.

2. Metin aktarmalarında, çevirilerde, alıntılarda çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır:

“Eldem, Osmanlıda en önemli fark[ın], mezar taşının şeklinde ortaya çık[tığını] söyledikten sonra...” (Hilmi Yavuz)

3. Kaynak olarak verilen kitap veya makalelerin künyelerine ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır:

Reşat Nuri [Güntekin], Çalıkuşu, Dersaadet, 1922. Server Bedi [Peyami Safa]

17. KESME İŞARETİ (')

1. Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

يتم التفريق بين الأسماء الخاصة او اسماء العلم وبين لواحق الملكية او احرف الجر او التحديد بواسطة هذه الفاصلة:

Halim Paşa Yalısı'ndan, Resmî Gazete'de, Millî Eğitim Temel Kanunu'na

Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır:

Hisar'dan, Boğaz'dan vb.

Belli bir kanun, tüzük, yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan kanun, tüzük, yönetmelik sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır:

Bu Kanun'un 17. maddesinin c bendi... Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre... vb.

Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce kullanılır:

Yunus Emre'nin (1240?-1320), Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu) vb.

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur:

Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan,

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:

يتم التفريق بين المختصرات واللواحق

TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de,

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

تضاف لفصل الارقام عن اللواحق

985'te, 8'inci madde,

5. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

تضاف للجمل التي تبين التواريخ اليوم والشهر لفصلها عن اللواحق

Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.

6. Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır

Engel aramızı açtı n'eyleyim (Karacaoğlan)

7. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur: a'dan z'ye kadar, Türkçede -lık'la yapılmış sözler

a'dan z'ye kadar

UYARI: Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel adalara, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz: Boğaz Köprümüz

UYARI: Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturma ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine

UYARI: Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Avrupalı, Gaziantepi.

UYARI: Sonunda p, ç, t, k ünsüzlerinden biri bulunan Ahmet, Çelik, Halit, Şahap; Bosna-Hersek; Kerkük, Sinop, Tokat, Zonguldak gibi özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işaretine rağmen Ahmedî, Halidî, Şahabî; Bosna-Herseği; Kerküğü, Sinobu, Tokadı, Zonguldağı biçiminde son ses yumuşatılarak söylenir.

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

Türkçede kısaltmaların yazımı ve kullanımı belirli kurallara bağlıdır. İşte temel kurallar ve örnekleri:

1. Büyük Harflerle Yapılan Kısaltmalar

- Kurum, kuruluş, ülke, dil ve özel isimlerin kısaltmaları genellikle büyük harflerle yazılır.
- Aralarına nokta konulmaz (bazı istisnalar hariç).
- Kısaltma büyük harfli olup son harfi ünlü ise, ek doğrudan eklenir: TBMM'nin, TDK'nin
- Kısaltma büyük harfli olup son harfi ünsüz ise, okunuşuna göre ek getirilir: AB'ye, TRT'den, USA'den

Örnekler:

- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) → TBMM'nin kararları
- TDK (Türk Dil Kurumu) → TDK'nin sözlüğü
- ABD (Amerika Birleşik Devletleri) → ABD'den gelen haber
- BM (Birleşmiş Milletler) → BM'ye üye ülkeler

İstisna:

- T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türk) gibi bazı özel kısaltmalarda nokta kullanılır.
- T.C. Kimlik Numarası, T.C. Anayasası

2. Küçük Harflerle Yapılan Kısaltmalar

- Ölçü birimleri, fiziksel kavramlar ve teknik terimlerin kısaltmaları genellikle küçük harflerle yazılır.
- Bunlarda nokta kullanılmaz.
- Kısaltmaya ek getirildiğinde araya kesme işareti konmaz.

Örnekler:

- kg (kilogram) → 5 kg elma
- cm (santimetre) → 10 cm uzunluğunda
- m² (metrekare) → 120 m²'lik alan
- lt (litre) → 2 lt su

3. Karışık Harflerle Yapılan Kısaltmalar

- Bazı kısaltmalar hem büyük hem küçük harf içerir.
- Bunlara ek getirilirken kelimenin okunuşu dikkate alınır.

Örnekler:

- Cm (santimetre) → 15 Cm'ye
- Sn (saniye) → 30 Sn'de
- Kr (kuruş) → 50 Kr'ye

4. Özel Kısaltmalar

- Prof., Doç., Dr., Av., Yrd. Doç., Öğr. Gör. gibi akademik ve mesleki unvan kısaltmalarında nokta kullanılır.
- vb., vs., vd. gibi sözcük grubu kısaltmalarında nokta kullanılır.

Örnekler:

- Prof. Dr. Ahmet Yılmaz
- Av. Mehmet Kaya
- vs. (vesaire) → Kitap, defter, kalem vs. aldım.
- vb. (ve benzeri) → Elma, armut vb. meyveler

5. Özel Durumlar

- Türkçe olmayan ölçü birimleri ya da uluslararası simgeler büyük-küçük harf farkına dikkat edilerek yazılır.
- TL, USD, EUR gibi para birimlerinde nokta kullanılmaz:
- 100 TL, 50 USD, 20 EUR
- Matematiksel ve bilimsel kısaltmalar özel yazım kurallarına sahiptir:
- H₂O (su), CO₂ (karbondioksit)

İkileme Nedir?

Anlamı pekiştirmek, güçlendirmek, anlatımı daha çekici hale getirmek için aynı sözcüğün, eş, yakın, karşıt anlamlı veya sesleri birbirini çağrıştıran sözcüklerin yan yana kullanılmasıyla oluşturulan sözcük grubuna “ikileme” denir.

ÖRNEKLER:

Eski püskü, uzun uzun, şırıl şırıl, abuk subuk, cam çerçeve, fokur fokur, tir tir titremek vs.

İkilemelerle ilgili sorular genellikle aşağıda inceleyeceğimiz “oluşum şekilleri” ya da “cümledeki görevleri” ile ilgili gelmektedir.

İkilemelerin Oluşum Şekilleri

- Aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle oluşturulur:

ÖRNEKLER:

Ağır ağır, yavaş yavaş, adım adım, ince ince, uslu uslu, açık açık, uzun uzun, iri iri, koşa koşa, ılık ılık, usul usul, akın akın, gide gide, tuhaf tuhaf, sıkı sıkı, yüze yüze, otura otura, deste deste, gürül gürül, ağlaya ağlaya, bir bir, deste deste, vb.

ÖRNEK CÜMLELER:

- **Hızlı hızlı** yapacağını bilsem de ondan bir şey istemem.
- Balkonda **serin serin** oturmanın keyfi başkadır.

- Eş anlamlı sözcüklerle oluşturulur:

ÖRNEKLER:

Güçlü kuvvetli, ses seda, şan şöhret, akıllı uslu, köşe bucak, kılık kıyafet, yorgun argın, laf söz, mutlu mesut, sağlık sıhhat, evirmek çevirmek, gizli saklı, ilgi alaka, kesin kati, kural kaide, zarar ziyan, zengin varlıklı, hısım akraba, ite kaka vb.

- **Yakın anlamlı sözcüklerle oluşturulur:**

ÖRNEKLER:

Eş dost, doğru dürüst, ağır sızı, gelenek görenek, yer yurt, üst baş, kırılmak darılmak, bıkmak usanmak, uğraşmak didinmek, sağ salim, sorgu sual, akıl fikir, ak pak, az buçuk, mal mülk, yalan yanlış vb.

- **Zıt/Karşıt anlamlı sözcüklerle oluşturulur:**

ÖRNEKLER:

İyi kötü, aşağı yukarı, ileri geri, az çok, irili ufaklı, er geç, bata çıka, düşe kalka, aşağı yukarı, gide gele, alt üst, altı üstü, acı tatlı, büyük küçük, dost düşman, enine boyuna vb.

- **Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerle oluşturulur: Bu ikilemelerde, anlamsız sözcüğün anlamlı kelimeden önce kullanıldığı da görülür, sonra kullanıldığı da.**

ÖRNEKLER:

Eğri büğrü, çoluk çocuk, cümbür cemaat, eski püskü, ezik büzük, yırtık pırtık, falan filan, sıkı fıkı, tek tük, ufak tefek, yamalak vb.

- **İkisi de anlamsız sözcüklerle oluşturulur:**

ÖRNEKLER:

Abuk subuk, ıvır zıvır, abur cubur, eciş bücüş, apar topar, mırın kırın, çıtı pıtı, paldır küldür vb.

- **Yansıma sözcüklerle oluşturulur:**

ÖRNEKLER:

Tıkır tıkır, şırıl şırıl, horul horul, fokur fokur, şarıl şarıl, vızır vızır, çatır çatır, çıtır çıtır, gümbür gümbür, lıkır lıkır,

- **İkinci kelimenin başına “m” ünsüzü getirilerek oluşturulur:**

ÖRNEKLER:

para mara, ev mev, yemek memek,

İkilemelerin Özellikleri

İkilemeler Nasıl Yazılır?

- İkilemeyi meydana getiren sözcükler ayrı yazılır. Bu sözcüklerin arasına hiçbir noktalama işareti konmaz:

ÖRNEK CÜMLELER:

- * **Başbaşa** verip bu işin içinden nasıl çıkacaklarını konuştular. (Yanlış)
- * **Baş başa** verip bu işin içinden nasıl çıkacaklarını konuştular. (Doğru)
- * Kardeşinin **eğri-büğrü** yürümesine sinirlenmişti. (Yanlış)
- * Kardeşinin **eğri büğrü** yürümesine sinirlenmişti. (Doğru)

- Bazı ikilemeler zaman içinde kalıplaşarak bitişik halde kullanılır duruma gelmiştir.

ÖRNEK CÜMLELER:

- * Hayatımı **altüst** ettin.
- * Bir saat **hoşbeş** edip hasret giderdik.
- * Kendi aranızda **fısfıs** konuşmayı bırakın!
- * Aldıklarını buzdolabına **şipşak** yerleştirdi.
- * Bu akşam menüde **cızbız** köfte vardı.
- * Hep susuyor, hiç kimseyle **yüzgöz** olmak istemiyordu.
- * **Karmakarışık** bir ilişkinin ortasında buldu kendini.

- Sözcüklerinden birinin önüne “m” ünsüzü getirilerek yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır:

ÖRNEKLER:

süt müt, ceket meket, para mara, cam mam, yangın mangın

- İsim hal ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır:

ÖRNEKLER:

baş başa, diz dize, iç içe, yan yana, daldan dala, günden güne, içten içe, yıldan yıla; başa baş, bire bir, dişe diş, teke tek, ardı ardına, boşu boşuna, darı darına, peşi peşine

ÖRNEK CÜMLELER:

- * Göz göze geldiğimiz o günü unutmam mümkün mü?
- * İşleri hızlıca bitirmek için el ele vermek gerekiyor.
- * Ardı ardına gelen bu haberle adete beyninden vurulmuşa döndü.
- * Hakem o pozisyonun omuz omuza mücadele olduğuna karar verdi.
- * Borçlarını günü gününe ödemekten hiç ödün vermezdi.
- * Odasının bir duvarını baştan başa enstrümanlarla donatmıştı.
- * Boşu boşuna telaş yaptık.

- İkilemenin arasına “mi” edatı getirilerek anlam daha da kuvvetlendirilebilir.

ÖRNEKLER:

- * Güzel mi güzel
- * Dertli mi dertli

İkilemeyi Oluşturan Sözcükler Ek Alabilir mi?

- Türkçede, çekim eki olarak (iyelik eki, hal ekleri vs) meydana gelen ikilemeler bulunmaktadır.

ÖRNEKLER:

el ele, diz dize, göz göze, nefes nefese, baş başa, arka arkaya, kıyıda köşede, sağdan soldan, eli ayağı, saçtı baştı, kaştı gözü, uzaktan uzağa...

- İkilemeyi meydana getiren kelimeler “yapım eki almış sözcükler” olabilir.

ÖRNEKLER:

günlük güneşlik, irili ufaklı, güçlü kuvvetli, kırık dökük, yerli yersiz, dalgın dalgın, dertli dertli...

İkilemeyi Oluşturan Sözcüklerin Yerleri Değiştirilebilir mi?

- İkilemeyi oluşturan sözcükler, dilimizde kalıplaşmış bir şekilde kullanıldıklarından yerlerinin değiştirilmesi uygun olmaz. Yerlerinin değiştirildiğini varsayarak birkaç cümle oluşturacak olursak:

ÖRNEK CÜMLELER:

- * Subuk abuk laflarıyla hepimizi rahatsız etti.
- * Akşamları sadece zıvır ıvır yiyeceklerle beslendiğin için hastalanacaksın.

Görüldüğü gibi yakışıksız bir anlatıma bürünüyor cümle. Bu yüzden yerlerinin değiştirilmesi doğru olmamaktadır.

İkilemelerin Cümledeki Görevleri Nelerdir?

- İkilemeler cümlede isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılabilir. Cümlede tamlama şeklinde bulunabilirler.

ÖRNEK CÜMLELER:

- * Çok sevdiği bisikleti ile **dağ taş** demeden Beypazarı'na kadar gitti. (dağ taş = isim)
- * Çocuklarını okutabilmek için **malını mülkünü** feda etti. (malını mülkünü = isim)
- * **Yıkık dökük** bir odada koca bir ömür geçirdi. (yıkık dökük = sıfat)
- * Memleketimin her bir yerini **karış karış** gezdik. (karış karış = zarf)
- * Büyük yatırım yaparak kurduğu matbaa son zamanlarda **tıkır tıkır** işliyor. (tıkır tıkır = zarf)

Düzeltilme işareti (şapka, ^) Türkçede harflerin üzerine konulan bir işarettir ve özellikle anlam karışıklıklarını önlemek, sesleri vurgulamak veya belirli bir telaffuzu göstermek amacıyla kullanılır. Ancak günümüzde yazım kurallarında düzeltilme işareti eskiye kıyasla daha az kullanılır hale gelmiştir.

Kullanım Alanları:

1. Uzun Ünlüleri Belirtmek İçin:

• Â, Î, ve Û harfleri, Arapça veya Farsçadan Türkçeye geçmiş bazı kelimelerde ünlünün uzun okunması gerektiğini göstermek için kullanılır.

Örnekler:

- Âlem (evren)
- Kâğıt (kağıt yerine)
- Hâlâ (hala yerine)

2. Anlam Karışıklığını Önlemek İçin:

Düzeltilme işareti, aynı yazılışa sahip farklı anlamdaki kelimeleri ayırt etmek için kullanılır.

Örnekler:

- Kar (yağış) / Kâr (kazanç)
- Adem (yokluk) / Âdem (insan)

3. G ve K Harflerinden Sonra Gelen Sesleri Belirtmek İçin:

G veya K harflerinden sonra gelen ünlünün ince okunması gerektiğini belirtir.

Örnekler:

- Gâvur (gavur yerine)
- Kâtip (katip yerine)

Günümüzdeki Durumu:

Türk Dil Kurumu (TDK), yazımda düzeltme işaretini daha az tercih etmeye yönelmiştir ve günlük yazışmalarda da kullanım oranı düşmüştür. Ancak anlam ve telaffuz farklılıklarının kritik olduğu durumlarda hâlâ gereklidir. Özellikle edebi eserlerde ve akademik metinlerde doğru telaffuzun vurgulanması için kullanılmaya devam etmektedir.

Birleşik kelimeler, iki veya daha fazla kelimenin anlam ve görev bakımından bir araya gelerek tek bir kavram oluşturduğu kelimelerdir. Bu kelimeler ya ayrı ya da bitişik yazılır. Yazım kuralları belirli kurallara dayanır ve bu konuda Türk Dil Kurumu'nun (TDK) kuralları esas alınır.

1. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

Birleşik kelimeler şu durumlarda ayrı yazılır:

a) Yardımcı Fiillerle Kurulanlar

Eylem kök veya gövdelerine “etmek, olmak, kılmak, eylemek, buyurmak” gibi yardımcı fiiller eklenerek oluşturulan kelimeler ayrı yazılır.

Örnekler:

- Hediye etmek
- Zarar görmek
- Fark etmek
- Sabır göstermek

b) Etmek, Eylemek, Olmak, Kılmak ile Yapılmayan Birleşikler

Bazı birleşik kelimeler yapı itibarıyla ayrı yazılır.

Örnekler:

- Hakim olmak

- Harekete geçmek
- Karar vermek

c) Özel Adlarla Kurulanlar

Özel adlardan birinin yer aldığı birleşik kelimeler genelde ayrı yazılır.

Örnekler:

- Türkiye Cumhuriyeti
- Süleyman Paşa Köprüsü
- İstiklal Marşı

d) Coğrafi Terimler

Bazı coğrafi yer adları ayrı yazılır.

Örnekler:

- Çanakkale Boğazı
- Akdeniz Bölgesi

2. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

Birleşik kelimelerin bitişik yazılma kuralları ise şöyledir:

a) Anlam Kayması veya Ses Değişimi Olanlar

Kelimenin gerçek anlamı dışında kullanıldığı ya da ses değişimine uğradığı durumlarda birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Örnekler:

- Akbaba
- Dedikodu
- Hanımeli

b) Yapı Bakımından Bütünleşenler

Birleşik kelimeler zamanla bütünleşir ve tek bir kelime olarak algılanır.

Örnekler:

- Kahvaltı
- Bilgiçağı
- Karabiber

c) Bazı Doğa ve Zaman İfadeleri

Bazı birleşik kelimeler zaman ve doğa olaylarını ifade ediyorsa bitişik yazılır.

Örnekler:

- Bahçivan
- Günbatımı
- Dolunay

d) Renk İfadeleri

Renklerden oluşan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Örnekler:

- Alacakaranlık
- Gökkuşağı
- Kapkara

Özet

- Ayrı yazılan birleşik kelimeler: hemen anlam kaybına uğramayan veya yardımcı fiillerle yapılanlar.
- Bitişik yazılan birleşik kelimeler: anlam kayması, ses değişimi veya bütünleşme görülenler.

Bu kuralları yazarken Türk Dil Kurumu'nun yazım kılavuzunu kontrol etmek faydalıdır.